

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

16 päivänä toukokuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Palvelujen tarjoamisen vapaus – Rahoitusvälineiden markkinat –
Direktiivi 2014/65/EU – 3 artikla – Vapautus direktiivin 2014/65/EU soveltamisesta –
Vapautettu sijoituspalvelujen välittäjä – Jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa kielletään kyseistä
välittäjää välittämästä asiakkaiden toimeksiantoja toiseen jäsenvaltioon
sijoittautuneille sijoituspalveluyrityksille

Asiassa C-695/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Městský soud v Praze (Prahan kaupunkioikeus, Tšekki) on esittänyt 26.10.2022 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.11.2022, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Fondee a.s.

vastaan

Česká národní banka,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit Z. Csehi, M. Ilešič,
I. Jarukaitis ja D. Gratsias (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: G. Pitruzzella,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Fondee a.s., edustajanaan J. Šovar, advokát,
- Česká národní banka, edustajinaan P. Krutiš ja J. Spiryt,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään J. Očková, M. Smolek ja J. Vlácil,
- Suomen hallitus, asiamiehenään M. Pere,

* Oikeudenkäyntikieli: tšekki.

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Auvret, M. Mataija ja P. Němečková,
kuultuaan julkisasiamiehen 14.11.2023 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta 15.5.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/65/EU (EUVL 2014, L 173, s. 349) 3 artiklan 1 ja 3 kohdan, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 34 artiklan kanssa, sekä SEUT 56 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Fondée a.s. ja Česká národní banka (Tšekin keskuspankki, Tšekki) ja jossa on kyse sakosta, jonka Česká Národní Banka määräsi ensin mainitulle sen vuoksi, että tämä oli rikkonut kieltoa välittää sijoitusvälineitä koskevia asiakastoimeksiantoja muuhun jäsenvaltioon kuin Tšekin tasavaltaan sijoittautuneelle arvopaperikauppiaille.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Kuten direktiivin 2014/65 1 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ilmenee, tässä direktiivissä vahvistetaan vaatimukset, jotka liittyvät sijoituspalveluyritysten toimiluvan myöntämistä ja toiminnan harjoittamista koskeviin edellytyksiin.
- 4 Kyseisen direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Valinnaiset poikkeukset”, 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot voivat päättää olla soveltamatta tätä direktiiviä sellaisiin henkilöihin, joiden kotijäsenvaltioita ne ovat, edellyttäen, että nämä henkilöt ovat saaneet toimiluvan ja näiden henkilöiden toimintaa säännellään kansallisella tasolla ja että nämä henkilöt

--

- b) saavat tarjota ainoastaan sijoituspalvelua, joka muodostuu siirtokelpoisia arvopapereita ja yhteissijoitusyritysten osuuksia koskevien toimeksiantojen vastaanottamisesta ja välittämisestä ja/tai kyseisiin rahoitusvälineisiin liittyvän sijoitusneuvonnan tarjoamisesta; ja
- c) kyseistä palvelua tarjotessaan voivat välittää toimeksiantoja ainoastaan
 - i) tämän direktiivin mukaisesti toimiluvan saaneille sijoituspalveluyrityksille;

--

3. Tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle 1 kohdan nojalla jätettyjä henkilöitä ei koske 34 artiklassa säädetty sijoituspalvelujen tarjoamisen tai sijoitustoiminnan harjoittamisen vapaus eikä 35 artiklassa säädetty vapaus perustaa sivuliikkeitä.”

- 5 Mainitun direktiivin 4 artiklan, jonka otsikko on ”Määritelmät”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”Tässä direktiivissä tarkoitetaan
- 1) ’sijoituspalveluyrityksellä’ oikeushenkilöä, jonka tavanomaisena ammatti- tai liiketoimintana on yhden tai useamman sijoituspalvelun ammattimainen tarjoaminen kolmansille osapuolille ja/tai yhden tai useamman sijoitustoimen ammattimainen harjoittaminen.

--

 - 2) ’sijoituspalveluilla ja -toiminnalla’ liitteessä I olevassa A osassa lueteltuja palveluja ja toimintaa, jotka liittyvät liitteessä I olevassa C osassa lueteltuihin välineisiin.

--

 - 46) ’pörssilistatulla rahastolla’ rahastoa, jonka osuuksista tai osakelajeista vähintään yksi on jatkuvan kaupankäynnin kohteena vähintään yhdessä kauppapaikassa siten, että vähintään yksi markkinatakaaja varmistaa, että sen osuuksien tai osakkeiden hinta kauppapaikassa ei poikkea merkittävästi nettoarvosta ja soveltuvin osin ohjeellisesta nettoarvosta;

--”
- 6 Saman direktiivin 5 artiklan, jonka otsikko on ”Toimilupavaatimus”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”Jäsenvaltioiden on edellytettävä, että sijoituspalvelujen tarjoamiseen ja/tai sijoitustoiminnan harjoittamiseen ammattimaisesti säännöllisenä ammatti- tai liiketoimintana tarvitaan tämän luvun mukainen etukäteen annettava toimilupa. Tällaisen toimiluvan myöntää 67 artiklan mukaisesti nimetty kotijäsenvaltion toimivaltainen viranomainen.”
- 7 Direktiivin 2014/65 34 artiklan, jonka otsikko on ”Sijoituspalvelujen tarjoamisen ja sijoitustoiminnan harjoittamisen vapaus”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sijoituspalveluyritykset, jotka ovat tämän direktiivin ja luottolaitosten osalta [oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta, direktiivin 2002/87/EY muuttamisesta sekä direktiivien 2006/48/EY ja 2006/49/EY kumoamisesta 26.6.2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2013/36/EU [(EUVL 2013, L 176, s. 338)] mukaisesti saaneet toimiluvan toisen jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta ja joita kyseiset viranomaiset valvovat, voivat vapaasti tarjota sijoituspalveluja ja/tai harjoittaa sijoitustoimintaa sekä tarjota oheispalveluja niiden alueella edellyttäen, että mainitut palvelut ja toiminta kuuluvat sijoituspalveluyrityksen toimiluvan piiriin. Oheispalveluja saa tarjota ainoastaan sijoituspalvelun ja/tai -toiminnan yhteydessä.
- Jäsenvaltiot eivät saa asettaa tällaiselle sijoituspalveluyritykselle tai luottolaitokselle lisävaatimuksia tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta.”
- 8 Mainitun direktiivin 67 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että kunkin jäsenvaltion on nimettävä toimivaltaiset viranomaiset hoitamaan kutakin direktiivistä johtuvaa tehtävää.

- 9 Saman direktiivin liitteessä I, jossa on luettelo palveluista ja toiminnasta sekä rahoitusvälineistä, olevan A osan, joka koskee sijoituspalveluja ja -toimintaa, 1 kohdassa mainitaan yhtä tai useampaa rahoitusvälinettä koskevien toimeksiantojen vastaanottaminen ja välittäminen. Kyseisessä liitteessä olevan C osan, joka koskee rahoitusvälineitä, 3 kohdassa mainitaan yhteissijoitusyritysten osuudet.

Tšekin oikeus

- 10 Yritystoiminnasta pääomamarkkinoilla 14.4.2004 annetun lain nro 256/2004 (zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä pääomamarkkinalaki), 4 §:n 2 momentin a ja e kohdassa mainitaan tärkeimpien sijoituspalvelujen joukossa sijoitusvälineisiin liittyvien toimeksiantojen vastaanottaminen ja välittäminen sekä sijoitusvälineisiin liittyvän sijoitusneuvonnan tarjoaminen.
- 11 Kyseisen lain 5 §:n 1 momentin mukaan ”arvopaperikauppias” on oikeushenkilö, jolla on Tšekin keskuspankin myöntämän toimiluvan nojalla oikeus tarjota keskeisiä sijoituspalveluja. Mainitun lain 6 §:n 1 momentin b kohdassa säädetään, että oikeushenkilön, jolla on tällainen toimilupa, kotipaikka on Tšekissä.
- 12 Pääomamarkkinalain 29 §:n 1 momentin mukaan kyseisessä laissa tarkoitettut ”sijoituspalvelujen välittäjät” saavat tarjota ainoastaan kyseisen lain 4 §:n 2 momentin a tai e kohdassa tarkoitettuja keskeisiä sijoituspalveluja. Niiden sijoitusvälineiden valikoima, joiden osalta sijoituspalvelujen välittäjällä on lupa tarjota palveluja, määritellään kyseisen pykälän 3 momentissa. Saman pykälän 4 momentissa säädetään vielä, että sijoituspalvelujen välittäjät voivat pääomamarkkinalain 4 §:n 2 momentin a tai e kohdassa tarkoitettuja keskeisiä sijoituspalveluja tarjotessaan välittää toimeksiantoja erityisesti arvopaperikauppiaille, pankille tai sijoituspalveluyritykselle.
- 13 Pääomamarkkinalain 162 §:n 1 momentin a kohdan mukaan luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö syyllistyy rikkomukseen, jos hän harjoittaa lainvastaisesti kyseisen lain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, joka edellyttää erityisesti Tšekin keskuspankin myöntämää toimilupaa tai hyväksyntää taikka rekisteröintiä Tšekin keskuspankin pitämään rekisteriin.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 14 Fondee toimii pääomamarkkinalain 29 §:n 1 momentissa tarkoitettuna sijoituspalvelujen välittäjänä Tšekin keskuspankin myöntämän toimiluvan perusteella. Tšekin keskuspankki määräsi 18.1.2021 tekemällään päätöksellä Fondeelle kyseisen lain 162 §:n 1 momentin a kohdan nojalla sakon sillä perusteella, että se oli 7.10.–27.12.2019 välittänyt asiakkailtaan vastaanottamansa 407 toimeksiantoa Tšekin ulkopuolelle sijoittautuneelle arvopaperikauppiaille.
- 15 Tšekin keskuspankki katsoi, että Fondee antoi näin toimiessaan asiakkailleen mahdollisuuden sijoittaa direktiivissä 2014/65 tarkoitettujen pörssilistattujen rahastojen osuuksiin, jotka ovat sen mukaan kyseisessä laissa tarkoitettuja sijoitusvälineitä. Tšekin keskuspankki totesi, että Fondeen asiakkaat antoivat Fondeen verkkosivustolla toimeksiannon, jonka Fondee sitten välitti Alankomaihin sijoittautuneelle yhtiölle. Liiketoimi perustui kyseisen yhtiön, Fondeen ja Fondeen asiakkaiden kolmenväliseen sopimukseen.

- 16 Fondee teki sakon määräämistä koskevasta päätöksestä oikaisuvaatimuksen Tšekin keskuspankin pankkineuvostolle, joka hylkäsi sen 18.3.2021 tehdyllä päätöksellä. Tämän jälkeen Fondee nosti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kanteen, jossa se vaati oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä tehdyn päätöksen kumoamista.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että Fondeen kaltaiset ”sijoituspalvelujen välittäjät” on vapautettu direktiivin 2014/65 soveltamisesta, koska Tšekin tasavalta on käyttänyt niiden osalta kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä mahdollisuutta.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasian asianosaisten välillä on riidatonta, että Fondee ei tarjoa sijoituspalveluja Tšekin alueen ulkopuolella asuville tai sinne sijoittautuneille asiakkaille. Se lisää kuitenkin, että Fondee osallistuu välittäjänä Alankomaihin sijoittautuneen sijoituspalveluyrityksen sijoituspalvelujen tarjoamiseen Tšekin alueella asuville tai sinne sijoittautuneille asiakkaille. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo näin ollen, että palvelujen tarjoamisen vapaus koskee Fondeeta palvelujen ”passiivisena vastaanottajana”.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan pääasian asianosaiset ovat erimielisiä siitä, onko Fondeen kaltaisilla, direktiivin 2014/65 3 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan kuuluvilla toimijoilla mahdollisuus vedota SEUT 56 artiklaan. Tšekin keskuspankki väittää erityisesti, että direktiivin 2014/65 kyseisessä säännöksessä säädetty sijoituspalvelujen välittäjien jättäminen palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle kattaa kaiken näiden välittäjien osallistumisen tällaisten palvelujen tarjoamiseen, joten jäsenvaltio voi kieltää kyseisiä välittäjiä välittämästä asiakkaidensa toimeksiantoja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneille sijoituspalvelupalvelujen tarjoajille.
- 20 Tässä tilanteessa *Městský soud v Praze* (Prahan kaupunkioikeus, Tšekki) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko henkilöllä, joka [direktiivin 2014/65] 3 artiklan 1 kohdan nojalla on vapautettu direktiivin soveltamisalasta ja jota direktiivin 3 artiklan 3 kohdan nojalla ei koske direktiivin 34 artiklassa säädetty sijoituspalvelujen tarjoamisen vapaus, SEUT 56 artiklassa vahvistettu oikeus palvelujen tarjoamisen vapauteen, jos henkilö ei itse tarjoa unionin laajuisen toimiluvan perusteella sijoituspalveluja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneelle asiakkaalle vaan vastaanottaa sijoituspalvelun unionin laajuista toimilupaa käyttävältä ulkomaiselta toimijalta tai osallistuu muulla tavoin kyseisen palvelun tarjoamiseen loppuasiakkaalle (palvelun välittäminen)?
- 2) Mikäli edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko unionin oikeus, erityisesti SEUT 56 artikla, esteenä lainsäädännölle, jolla kielletään sijoituspalvelujen välittäjää välittämästä asiakkaan toimeksiantoja ulkomaiselle arvopaperikauppiaille?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 21 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin

tuomioistuimen on tätä silmällä pitäen tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen (tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimitys), C-487/19, EU:C:2021:798, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 22 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 23 kohdassa, että direktiivillä 2014/65 on täydellisesti yhdenmukaistettu sen soveltamisalaan kuuluvien rajat ylittävien sijoituspalvelujen tarjoamista koskevat kansalliset säännöt, joihin kuuluu – kuten kyseisen direktiivin liitteestä I ilmenee – yhtä tai useampaa rahoitusvälinettä koskevien toimeksiantojen vastaanottaminen ja välittäminen.
- 23 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kaikkia kansallisia toimenpiteitä alalla, joka on ollut Euroopan unionin tasolla tyhjentävän tai täydellisen yhdenmukaistamisen kohteena, on arvioitava suhteessa kyseisen yhdenmukaistamistoimenpiteen säännöksiin eikä suhteessa primaarioikeuden määräyksiin (tuomio 20.4.2023, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Ginosan kunta), C-348/22, EU:C:2023:301, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 24 Näin ollen ennakkoratkaisukysymyksiä on tarkasteltava yksinomaan direktiivin 2014/65 säännösten perusteella.
- 25 Erityisesti direktiivin 2014/65 34 artiklasta on todettava, että se koskee muun jäsenvaltion kuin sen, jonka alueella palveluja tarjotaan, toimivaltaisilta viranomaisilta toimiluvan saaneen sijoituspalveluyrityksen tarjoamia sijoituspalveluja.
- 26 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, esitetyt kysymykset koskevat direktiivin 2014/65 3 artiklan soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä, jotka tarjoavat palveluja ainoastaan kotijäsenvaltionsa alueella asuville tai sinne sijoittautuneille asiakkaille.
- 27 Näin ollen on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, joita on tarkasteltava yhdessä, lähinnä, onko direktiivin 2014/65 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan i alakohdasta tulkittava siten, että henkilöt, jotka jäsenvaltio on vapauttanut tämän direktiivin soveltamisesta, saavat välittää tässä jäsenvaltiossa asuvilta tai sinne sijoittautuneilta asiakkailta saamiaan toimeksiantoja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneille sijoituspalveluyrityksille, joille kyseisen toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut kyseisen direktiivin nojalla toimiluvan, ja se on näin ollen esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa kielletään tällainen välittäminen.
- 28 Tältä osin on todettava, että direktiivin 2014/65 3 artiklan 1 kohdassa annetaan jäsenvaltioille lupa olla soveltamatta kyseistä direktiiviä henkilöihin, joiden kotijäsenvaltio ne ovat, jollei tässä säännöksessä säädettyistä edellytyksistä, kuten c alakohdan i alakohdasta, muuta johdu.
- 29 Direktiivin 2014/65 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan i alakohdassa annetaan siten nimenomaisesti henkilöille, jotka jäsenvaltio on vapauttanut tämän direktiivin soveltamisesta, mahdollisuus välittää saamansa toimeksiannot toimiluvan saaneille sijoituspalveluyrityksille.
- 30 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi – jollei tarkistuksista, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on suoritettava, muuta johdu – että Tšekin tasavalta on käyttänyt direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä mahdollisuutta. Kuten kyseisestä ennakkoratkaisupyynnöstä kuitenkin myös ilmenee, pääomamarkkinain

29 §:n 4 momentissa kielletään kyseisessä laissa tarkoitettuja, Fondéen kaltaisia sijoituspalvelujen välittäjiä välittämästä toimeksiantoja muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille sijoituspalveluyrityksille.

- 31 Kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 30 ja 31 kohdassa, direktiivin 2014/65 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan i alakohta koskee toimeksiantojen välittämistä kaikille toimiluvan saaneille sijoituspalveluyrityksille eikä ainoastaan sellaisille sijoituspalveluyrityksille, jotka ovat sijoittautuneet kyseisen direktiivin soveltamisesta vapautetun henkilön kotijäsenvaltioon ja saaneet toimiluvan siellä.
- 32 Esitettyihin kysymyksiin on edellä selostetun perusteella vastattava, että direktiivin 2014/65 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan i alakohtaa on tulkittava siten, että henkilöt, jotka jäsenvaltio on vapauttanut tämän direktiivin soveltamisesta, saavat välittää tässä jäsenvaltiossa asuvilta tai sinne sijoittautuneilta asiakkailta saamiaan toimeksiantoja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneille sijoituspalveluyrityksille, joille kyseisen toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut kyseisen direktiivin nojalla toimiluvan, ja se on näin ollen esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa kielletään tällainen välittäminen.

Oikeudenkäyntikulut

- 33 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta 15.5.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/65/EU 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan i alakohtaa

on tulkittava siten, että

henkilöt, jotka jäsenvaltio on vapauttanut tämän direktiivin soveltamisesta, saavat välittää tässä jäsenvaltiossa asuvilta tai sinne sijoittautuneilta asiakkailta saamiaan toimeksiantoja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneille sijoituspalveluyrityksille, joille kyseisen toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut kyseisen direktiivin nojalla toimiluvan, ja se on näin ollen esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa kielletään tällainen välittäminen.

Allekirjoitukset